
MUZEJI, RAZSTAVE MUSEUMS, EXHIBITIONS

SLOVENSKA ZOBOZDRAVSTVENA ZBIRKA DOMUJE V CELJU

285

Dosje

Kljub ugledu, ki ga (je) slovenska medicina uživa(la) v svetu, pa le-ta v slovenskih muzejih zaenkrat še ni našla svojega mesta. Zahvaljujoč entuziastom, ki jim ni vseeno, kaj se z našo dediščino dogaja, pa imamo ohranjen kar zavidljiv del tovrstnega gradiva: v našem primeru je celjski zobozdravnik prim. dr. Franc Štolfa zbral gradivo, ki priča o razvoju zobozdravstvene stroke pri nas in ki so mu ga zaupali posamezniki iz vse Slovenije. Ker je velikost zbirke preseгла okvire, ki jih posameznik še z lahkoto obvladuje, je dr. Štolfa začel razmišljati o zobozdravstvenem muzeju; povezal se je z muzejsko stroko in celotno zbirko zaupal Muzeju novejše zgodovine Celje v trajno varstvo in hranjenje. Strokovni delavci muzeja tako zdaj za to zbirko skrbimo, jo varujemo, dokumentiramo ter seveda prezentiramo javnosti.

Tako smo maja 1993 v muzeju prvič predstavili zobozdravstveno zbirko¹, zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov pač samo njen del. Zbirka je edinstvena v Sloveniji, vsebuje pa okrog 3000 predmetov, ki so jih posamezniki, kot že rečeno, z veliko napora zbrali na območju cele Slovenije in jih kot donacijo zapustili Muzeju novejše zgodovine Celje. Večina razstavljenih predmetov je iz konca 19. in iz 20. stoletja, najstarejši pa datira v 18. stoletje. Poleg orodja, pripomočkov in opreme, ki so jih pri svojem delu uporabljali zobotehniki in dentisti, imamo zbranih tudi nekaj kompletnih zobozdravstvenih ordinacij, razstavljenih pa je tudi vrsta zobozdravstvenih stolov iz različnih časovnih obdobj.

Muzeološka predstavitev

Prostor, ki je zbirki *trenutno na voljo za razstavo* (okrog 20 m²), je veliko premajhen in še zdaleč ne ustreza kriterijem muzejske stroke; trenutno je lahko razstavljenega le okrog trideset odstotkov gradiva. Tako je tudi sedanja razstava le prehodnega značaja, saj si vsi, ki smo s to zbirko kakorkoli povezani, želimo, da se za njo najde trajna prostorska rešitev.

¹ Marija Počivavšek, prim. dr. Franc Štolfa, Slovenska zobozdravstvena zbirka, Muzej novejše zgodovine Celje, 1993, 32 str.

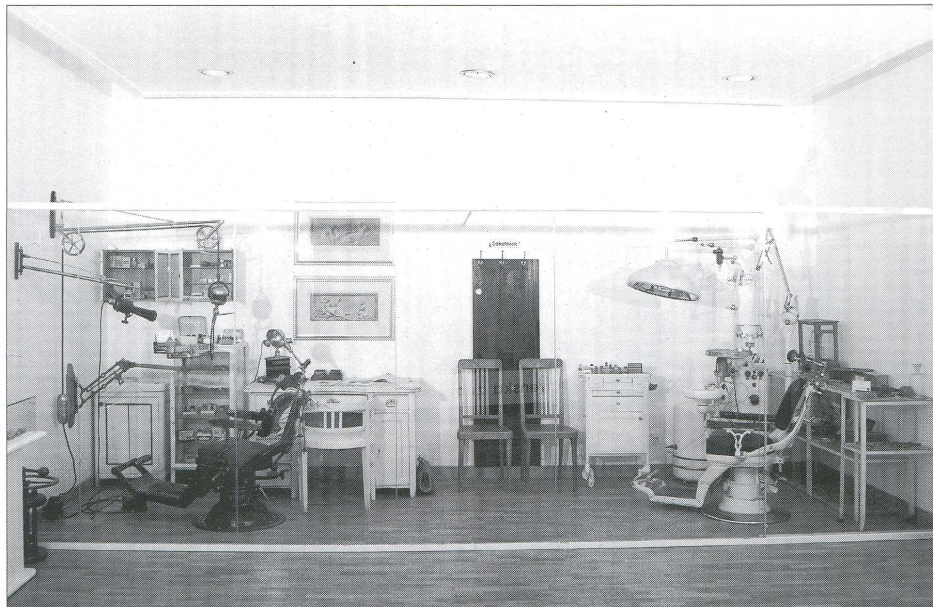

Slovenska zobozdravstvena zbirka v Muzeju novejšje zgodovine Celje (foto: Sherpa, 1998)

Muzeološko je predstavitev zobozdravstvene zbirke zasnovana tako, da sta najprej predstavljeni dve kompletni zobozdravstveni ordinaciji, v tehničnem delu pa zobozdravstveni in zobotehnični instrumenti ter pripomočki.

Prva ordinacija datira iz obdobja pred prvo svetovno vojno. Stol ima že premično vzglavje, nanj je pritrjen reflektor, zraven sta zobna vrtalka na nožni pogon in pljuvalnik. Desno od stola so umivalnik ter omarici z zdravili, tehtnico in priročniki. Sestavni (in predvsem boleči!) del vsake ordinacije je bila vrtalka na nožni pogon, ki je služila za vrtanje in brušenje zob. Le-ta je bila kot rezerva v ordinacijah prisotna tudi še po uvedbi elektrike. V ordinaciji je še nekaj pripomočkov (peč za kivete), aparatov (aparat za točkasto varjenje) ter seveda orodje (kleščice, odtisne žlice, gorilnik) in instrumenti. V prostoru sta še pisalna miza, ki je služila zobozdravniku in asistentki, miza zobotehnika z ustreznim orodjem, pripravami za topljenje zlata ter nožni polirni stroj za gladenje zobnih prevlek in protez.

Druga ordinacija izvira iz tridesetih let dvajsetega stoletja, vendar se je uporabljala še leta po drugi svetovni vojni. Stol je že hidravlični, s premičnim naslonom za glavo in hrbet, instrumenti so zelo podobni današnjim. Na podstavku so zobna ogledalca, zobne sonde, tlačilci za amalgamske zalivke, pincete itd. Na mizi so škatlice s svedri, stekleni posodi za drobne instrumente in vato, zdravila, ki so jih uporabljali v vsakodnevni praksi; nadalje še separator ter dvoje kolenčnikov in en ročnik, v katerega se vpne sveder. Ob stolu je še mizica z nekaj orodja ter sterilizatorjem. Ob njej je priprava za čitanje rentgenskih filmov ter sterilizator na suhi zrak. Vidne so tudi priprave za tlačenje amalgama za zobne zalivke ter prenosna zobna vrtalka.

Ordinaciji iz prve polovice 20. stoletja (foto: Sherpa, 1996)

Poleg obeh ordinacij so v razstavnem prostoru še vitrine. V njih je predstavljeno zobozdravstveno in zobotehnično gradivo – razstavljeni so stari zobozdravstveni in zobotehnični instrumenti, pripomočki in oprema, s katerimi so zobozdravniki in dentisti blažili bolečine in nadomeščali manjkajoče zobe. Iz razstavljenih eksponatov je razviden razvoj tehnike in stomatologije v 19. in 20. stoletju.

Na koncu pa je na ogled še pet zobozdravstvenih stolov, in sicer iz let 1880, 1908, 1920, 1944 (uporabljali so ga v partizanskem zdravstvu) in 1955. Tudi ta zanimiv muzejski objekt prikazuje razvoj zobozdravstvene stroke.

Prihodnost

Kot že rečeno, v Muzeju novejšje zgodovine Celje nismo zadovoljni z lokacijo, kot tudi ne z velikostjo prostora, ki je zobozdravstveni zbirki na voljo. Predvsem direktorica muzeja Andreja Rihter si zadnja leta prizadeva najti ustrezen rešitev za predstavitev zbirke in ustrezne depoje zanjo. Trenutno stanje je tako, da smo lahko optimisti. V nekaj letih, upamo, bo zbirka zavarovana in ustrezno razstavljena. Zaradi njene specifičnosti pa vsekakor ne bo šlo brez zobozdravstvene stroke, s katero že ves čas lepo sodelujemo in ki si prav tako prizadeva za dostojno predstavitev zbirke. Omeniti je potrebno tudi zgljedno sodelovanje z Inštitutom za zgodovino medicine pri Medicinski fakulteti v Ljubljani oz. z njeno predstojnico dr. Zvonko Zupanič Slavec.

In na koncu še majhna zanimivost: nemški tehnični muzej iz Berlina (Deutsches Technikmuseum Berlin), s katerim sodelujemo na različnih področjih, je Muzeju novejšje

Zobozdravstveni stoli skozi čas (foto: Sherpa, 1996)

zgodovine Celje dolgoročno posodil 14 zobozdravstvenih eksponatov iz obdobja 1930-1960, saj sta ga impresionirali velikost in pestrost zbirke.

Marija Počivavšek